

СХВАЛЕНО

Вченою радою КНЗ КОР
«Київський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних кадрів»
(протокол від 26.05.2025 р. № 4)

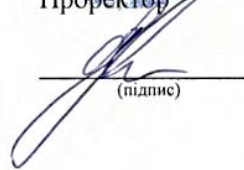
ЗАТВЕРДЖЕНО

Ректор КНЗ КОР «Київський
обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних кадрів»

Віра РОГОВА

Наказ від «11» липня 2025 р. № 218

ПОГОДЖЕНО
Проректор

Олена ЧАСНІКОВА

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ОЦІНЮВАННЯ ДЛЯ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ, ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»
для вчителів української мови і літератури, зарубіжної літератури**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Формувальне оцінювання стає невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, адже акценти змістилися з оцінювання результату на підтримку власне процесу навчання. У Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року чітко окреслено важливість цього підходу: не просто визначати, чого досягнув учень, а допомагати йому зрозуміти власний прогрес та шляхи покращення.¹

На відміну від традиційного оцінювання, яке часто сприймається як контроль, формувальне оцінювання орієнтоване на співпрацю. Воно мотивує учнів до саморозвитку, сприяє рефлексії та формує впевненість у власних силах.

Формувальне оцінювання (оцінювання для навчання або оцінювання «в процесі») спрямовано на відстеження динаміки навчального поступу учня / учениці, визначення його / її навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням виявлених результатів навчання. Найважливіше у формувальному оцінюванні – це спостереження за поступом дитини й, як наслідок, корегування наступних завдань відповідно до рівня та темпу, з яким дитина рухається, опановуючи зміст.

Для педагогів цей підхід також відкриває нові можливості: глибше розуміти потреби здобувачів освіти, адаптувати навчальні методи та будувати партнерські відносини з учасниками освітнього процесу. Завдяки ефективним технікам формувального оцінювання вчителі можуть створити у класі атмосферу, що заохочує до відкритого діалогу та розвитку критичного мислення.

Це оцінювання здійснюють у формі самооцінювання, взаємооцінювання, оцінювання вчителем / учителькою з використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостережень учителя, портфоліо результатів навчальної діяльності учня / учениці тощо) або за допомогою усного чи письмового коментаря.

Вимоги трансформувати такий вид оцінювання у формальну оцінку (бали) немає. Утім, варто розуміти, що поточна оцінка також є формою зворотного зв'язку для учнівства. Якщо її супроводжують детальні усні чи письмові коментарі вчителя з пропозиціями дій для поліпшення результату, така поточна оцінка також має ознаки формувального оцінювання.

У пропонованому курсі – перевірені техніки та конкретні приклади для впровадження формувального оцінювання у різних класах. Основний акцент у програмі зроблено на тому, як перетворити процес оцінювання на зрозумілий, прозорий і максимально ефективний для обох сторін – здобувачів освіти та педагогів.

Мета програми

Формування професійних компетентностей педагогів щодо застосування формувального оцінювання у вивченні української мови і літератури, зарубіжної літератури з метою підвищення ефективності навчання, розвитку критичного мислення учнів та формування у них навичок самооцінювання і рефлексії.

Завдання програми

1. Ознайомити з концепцією формувального оцінювання, його принципами та методологією.
2. Розробити інструментарій формувального оцінювання, навчити його використанню на уроках української мови та літератури, зарубіжної літератури.
3. Сприяти формуванню здатності вчителів оцінювати результати навчання учнів не лише за кількісними, а й за якісними показниками.

¹ Політична пропозиція до проекту Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу : [http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-\(2016-rik\).html](http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-(2016-rik).html).

4. Навчити педагогів правильно формулювати навчальні цілі з використанням SMART-методики.
5. Ознайомити педагогів із цифровими інструментами, які сприяють ефективному зворотному зв'язку та об'єктивному оцінюванню результатів навчання.
6. Розкрити зв'язки між формувальним оцінюванням та принципами академічної доброчесності.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- Розуміння концепції формувального оцінювання та його ролі в освітньому процесі.
- Знання основних принципів та підходів до справедливого оцінювання.
- Опанування методики SMART для визначення навчальних цілей.
- Усвідомлення ролі самооцінювання та взаємооцінювання в навчальному процесі.
- Знання сучасних цифрових інструментів для оцінювання та зворотного зв'язку.
- Ознайомлення з практиками академічної доброчесності та способами їх впровадження.

Уміння

- Формулювати навчальні цілі відповідно до методики SMART.
- Використовувати інструменти формувального оцінювання на уроках української мови і літератури, зарубіжної літератури.
- Створювати критерії оцінювання для само- та взаємооцінювання учнів.
- Застосовувати справедливі та об'єктивні методи оцінювання результатів навчання.
- Використовувати цифрові ресурси для оцінювання та зворотного зв'язку.
- Аналізувати результати навчальної діяльності учнів та коригувати освітній процес відповідно до отриманих даних.

Цінності

- Усвідомлення важливості академічної доброчесності як фундаменту якісної освіти.
- Орієнтація на розвиток учня через підтримку, конструктивний зворотний зв'язок і створення сприятливого навчального середовища.
- Визнання значущості компетентнісного підходу у викладанні предметів мовно-літературної освітньої галузі.
- Стремління до професійного розвитку та впровадження інноваційних підходів у педагогічну практику.

Ставлення

- Відповідальне ставлення до процесу оцінювання як до важливого інструменту розвитку учня.
- Готовність використовувати новітні підходи до оцінювання та впроваджувати їх у практику.
- Орієнтація на партнерську взаємодію між учителем, учнем і батьками в освітньому процесі.
- Відкритість до змін, здатність аналізувати та адаптувати сучасні освітні методики.

Розробники програми	Кабан Л. В. , старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»		
Найменування програми	Освітня програма підвищення кваліфікації учителів української мови і літератури, зарубіжної літератури «Оцінювання для навчання на заняттях української мови і літератури, зарубіжної літератури»		
Мета програми	Формування здатності педагогів до впровадження формувального оцінювання у вивченні української мови і літератури, зарубіжної літератури		
Зміст програми	№ з/п	Тема заняття	Год
	Модуль І		
	1.	Вступ до теми "Оцінювання для розвитку в Новій українській школі"	2
	2.	Формування загальнокультурної та комунікативної компетентностей учнів у ціннісному вимірі Нової української школи	2
	Модуль ІІ		
	3.	Справедливе оцінювання як компонент академічної доброчесності в освітньому процесі	2
	Модуль ІІІ		
	4.	Формувальне оцінювання в системі оцінювання навчання учнів	4
	5.	Визначення навчальних цілей з української мови, літератури, зарубіжної літератури за методикою SMART	4
	6.	Розроблення критеріїв для само- і взаємооцінювання учнів	2
	7.	Створення форм для оцінювання роботи у групах, самостійної роботи учнів	2
	8.	Техніки формувального оцінювання у вивченні української мови, літератури, зарубіжної літератури	2
	9.	Сучасний урок мови і літератури: компетентісно орієнтовані цілі, завдання, структура	2
	10.	Цифрові ресурси для зворотного зв'язку у формувальному оцінюванні	2
	Модуль ІV		
	11.	Тематична дискусія з питань упровадження формувального оцінювання у вивченні української мови і літератури, зарубіжної літератури	2
Обсяг програми	1 кредит ЄКТС (26 аудиторних годин, 4 години – самостійна робота)		
Форма підвищення кваліфікації	Інституційна (денна)		

Результати навчання (перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набув атимуться)	<i>Загальні компетентності:</i> Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина. <i>Професійні компетентності:</i> ГЗ.1. Здатність здійснювати оцінювання результатів навчання здобувачів освіти ГЗ.3. Здатність формувати спроможність у здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання ГЗ.1.33. Методики здійснення формульованого поточного і підсумкового оцінювання ГЗ.1.34. Способи фіксації результатів педагогічних спостережень ГЗ.1.35. Критерії та рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти ГЗ.1.У4. Розробляти критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності ГЗ.3.У1. Розвивати в здобувачів освіти вміння здійснювати самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання ГЗ.1.К3. Залучати здобувачів освіти до оцінювання, взаємодіяти зі здобувачами освіти та їхніми батьками та іншими учасниками освітнього процесу щодо планування подальшої освітньої траєкторії ГЗ.1.В1. Здійснювати оцінювання здобувачів освіти на основі об'єктивності, прозорості, поваги, відповідальності, справедливості, індивідуального характеру оцінювання ГЗ.1.В2. Відповідально ставитися до розроблення критеріїв оцінювання здобувачів освіти, формувати відповідальне ставлення здобувачів освіти до свого навчання через залучення до спільного розроблення критеріїв оцінювання окремих видів діяльності.
--	--

Зміст програми

МОДУЛЬ І.

1.1. Вступ до теми "Оцінювання для розвитку в Новій українській школі"

Розгляд основних принципів оцінювання в умовах реформування освітньої системи. Аналіз змін у підходах до оцінювання відповідно до концепції НУШ.

1.2. Формування загальнокультурної та комунікативної компетентностей учнів у ціннісному вимірі Нової української школи

Реформа освіти в межах концепції «Нова українська школа» спрямована на формування ключових компетентностей учнів, серед яких особливу роль відіграють загальнокультурна та комунікативна компетентності. Вони є основою для успішної соціалізації особистості, розвитку критичного мислення, толерантності та навичок ефективної комунікації.

У рамках цієї теми розглядатимуться: значення загальнокультурної та комунікативної компетентностей у сучасному освітньому просторі; методи інтеграції ціннісних орієнтирів у вивченні української мови та літератури, зарубіжної літератури; формування в учнів навичок усного та писемного мовлення, міжкультурного діалогу та емпатії.

МОДУЛЬ ІІ.

2.1. Справедливе оцінювання як компонент академічної доброчесності в

освітньому процесі.

Справедливе оцінювання є одним із ключових принципів академічної доброчесності, що забезпечує об'єктивність, прозорість та мотивацію учнів до навчання.

Розглядаються шляхи запобігання суб'єктивності в оцінюванні, використання прозорих методик формування оцінювання та сучасних цифрових інструментів, які повинні мінімізувати упередженість.

У рамках теми буде проаналізовано роль вчителя як фасилітора оцінювального процесу, який сприяє створенню довірчої атмосфери в класі та мотивує учнів до академічної чесності. Також розглядається вплив справедливого оцінювання на формування відповідального ставлення учнів до навчання, їхньої активності та особистої відповідальності за результати своєї діяльності.

МОДУЛЬ III.

3.1. Формувальне оцінювання в системі оцінювання навчання учнів.

Формувальне оцінювання (оцінювання для навчання або оцінювання «в процесі») спрямовано на відстеження динаміки навчального поступу учня / учениці, визначення його / її навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням виявлених результатів навчання. Найважливіше у формувальному оцінюванні – це спостереження за поступом дитини й, як наслідок, корегування наступних завдань відповідно до рівня та темпу, з яким дитина рухається, опановуючи зміст.

3.2. Визначення навчальних цілей з української мови, літератури, зарубіжної літератури за методикою SMART.

Формування навчальних цілей є етапом освітнього процесу. Одним із найбільш ефективних підходів до визначення цілей є методика SMART, яка допоможе зробити їх чіткими, вимірюваними та досяжними.

Метод SMART передбачає, що навчальна ціль має бути:

S (Specific) – конкретно: чітко визначати, що саме учень, учениця має засвоїти.

M (Measurable) – вимірюваною: критерій! Результати досягнення мети.

A (Achievable) – досяжною: відповідати рівню знань та можливостей учнів.

R (Relevant) – релевантною: бути значущою та відповідати загальним освітнім цілям.

T (Time-bound) – обмеження в часі: мати чіткі часові рамки для досягнення.

У межах теми буде представлено:

Як адаптувати методику SMART для формулювання цілей уроків української мови, літератури та зарубіжної літератури.

Помилки при визначенні навчальних цілей та способи їх уникнення.

Взаємозв'язок SMART-цілей із формувальним оцінюванням та мотивацією учнів.

3.3. Розроблення критеріїв для само- і взаємооцінювання учнів.

Самооцінювання та взаємооцінювання сприяють розвитку критичного мислення, відповідальності та рефлексії щодо власного навчального процесу учнів. Використання цих методів дозволяє здобувачам освіти не лише краще усвідомлювати власні сили та слабкі сторони, а й навчитися конструктивно оцінювати роботу інших.

У межах цієї теми розглядаються:

- Основні принципи та переваги само- і взаємооцінювання.
- Як розробити зрозумілі та доступні для учнів критерії оцінювання.
- Способи інтеграції само- і взаємооцінювання в освітній процес.
- Види критеріїв оцінювання та їх адаптація до вікових особливостей учнів.
- Роль учителя у створенні умов для ефективного само- та взаємооцінювання.
- Використання цифрових інструментів для оцінювання.

Практична частина теми передбачає розроблення критеріїв оцінювання для різних типів навчальних завдань, їх апробацію та обговорення, що допоможе педагогам ефективно

впроваджувати ці методи у свою педагогічну практику.

3.4. Створення форм для оцінювання роботи у групах, самостійної роботи учнів.

Ефективне оцінювання групової та самостійної роботи учнів сприяє підвищенню їхньої відповідальності, самоорганізації та розвитку комунікативних навичок. У межах теми розглядаються принципи розробки форм оцінювання, які враховують чіткі та зрозумілі критерії, сприяють об'єктивності та мотивують учнів до якісного виконання завдань.

Окремо увага приділяється адаптації критеріїв до різних типів завдань, використанню цифрових інструментів для оцінювання та залученню учнів до процесу само- та взаємооцінювання.

3.5. Техніки формувального оцінювання у вивченні української мови, літератури, зарубіжної літератури.

У межах цієї теми розглядаються ефективні техніки формувального оцінювання, які можна застосовувати під час вивчення української мови, літератури та зарубіжної літератури.

Основні аспекти:

Використання рефлексивних технік (наприклад, «Щоденник навчання», «Метод 3-2-1»).

Техніка миттєвого зворотного зв'язку («Світлофор», «Дерево знань», «Трирівневі питання»).

Методи активного залучення учнів до оцінювання («Картки оцінювання», «Одне слово про урок»).

Інструменти само- та взаємооцінювання.

Використання цифрових технологій (Google Forms, Mentimeter, Kahoot, Padlet) у процесі оцінювання.

Практична частина аналізу та апробації різних технік формувального оцінювання для їх ефективного впровадження в освітній процес.

3.6. Сучасний урок мови і літератури: компетентісно орієнтовані цілі, завдання, структура

Компетентісний підхід у навчанні є основою реформування сучасної освіти, адже спрямований на розвиток ключових навичок учнів, необхідних для їхньої успішної самореалізації. Уроки української мови і літератури, зарубіжної літератури мають виходити за межі традиційного засвоєння знань, стимулюючи критичне мислення, творчість і самостійність учнів.

Основні аспекти теми:

визначення компетентісно орієнтованих цілей уроку мови та літератури;

особливості структури сучасного уроку: інтеграція діяльнісного підходу, розвиток рефлексивних умінь, залучення учнів до активного навчання;

методи та прийоми, що сприяють ефективному засвоєнню матеріалу й розвитку ключових компетентностей;

використання технологій формувального оцінювання для оцінки прогресу учнів.

3.7. Цифрові ресурси для зворотного зв'язку у формувальному оцінюванні

Використання цифрових ресурсів допоможе зробити процес оцінювання більш гнучким, прозорим і зручним як для педагогів, так і для учнів.

Основні аспекти теми: Огляд сучасних цифрових інструментів для оцінювання (Google Forms, Mentimeter, Kahoot, Padlet, Classtime, Quizizz). Інструменти для візуалізації результатів навчання і відстеження прогресу. Організація миттєвого зворотного зв'язку за допомогою мобільних застосунків. Переваги та виклики впровадження цифрового оцінювання в освітній процес.

Практична частина – ознайомлення із цифровими платформами, розроблення інтерактивних завдань та їх тестування для подальшого використання в освітньому

середовищі.

МОДУЛЬ IV.

Тематична дискусія з питань упровадження формувального оцінювання у вивченні української мови і літератури, зарубіжної літератури

У рамках дискусії учасники матимуть змогу обговорити переваги та виклики впровадження формувального оцінювання; поділитися власним досвідом застосування формувального оцінювання на уроках мови і літератури; розглянути сучасні методики, інструменти та цифрові ресурси для ефективного оцінювання; обговорити вплив формувального оцінювання на мотивацію учнів та їхні навчальні результати; виробити практичні рекомендації щодо вдосконалення оцінювальних стратегій у мовно-літературній освіті.

Дискусія сприятиме обміну досвідом між педагогами, аналізу реальних кейсів та напрацюванню конкретних рішень для ефективного використання формувального оцінювання в освітньому процесі.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Поняття «формувальне оцінювання», його роль в освітньому процесі.
2. Зарубіжний досвід оцінювання в освітньому процесі. Що варто запозичити для нової української школи?
3. Порівняльна характеристика формувального та підсумкового оцінювання.
4. Роль учителя в оцінювальній діяльності. Зміна парадигми.
5. Опис умов проведення формувального оцінювання в класі.
6. Навчальні цілі за формулою SMART. Приклади формулювання навчальних цілей з української мови і літератури, зарубіжної літератури.
7. Самооцінювання в освітньому процесі. Умови проведення.
8. Взаємооцінювання в освітньому процесі. Умови проведення.
9. Види зворотного зв'язку. Інформаційні ресурси для зворотного зв'язку.
10. Розподіліть техніки формувального оцінювання на категорії:
Цікаві. Давно відомі. Використовую.
Цікаві, але не використаю (надто прості, надто складні, потребують додаткових ресурсів тощо);
Зацікавили. Обираю для власної педагогічної практики.
11. Укажіть 3 ідеї з почутого, які Ви використаєте; 2 ідеї, про які прагнете дізнатися більше; 1 питання, яке хочете задати (стратегія 3-2-1).

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової та повної загальної середньої освіти / затверджений Постановою КМУ від 23.11.2011 № 1392 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>.
2. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс] : затверджений Верховною Радою України від 13 травня 1999 (в редакції від 28.09.2017, підстава [2145-19](#)). – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>.
4. Кабан Л.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі [Електронний ресурс]/ Л. В. Кабан // Народна освіта. 2017. №1 (31). Режим доступу : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471.
5. Політична пропозиція до проекту Концепції реалізації державної політики у сфері

реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу :

[http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-\(2016-rik\).html](http://mon.gov.ua/about/kolegiya-ministerstva/rishennya-kolegiyi-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini-(2016-rik).html).

6. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 28 січня 2014 року № 1/9-74 «Інструктивно-методичні матеріали щодо контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів загальноосвітніх навчальних закладів» [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу : mon.gov.ua/content/Нормативно-правова%20база/1-9-74.pdf

7. Додаток до наказу МОН України від 19 серпня 2016 року № 1009 «Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. Режим доступу : old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf.

8. Вілмут Дж. Використання портфоліо для навчання та оцінювання : навч. посібн. / за ред. І. Є.Булах, М. Р. Мруги. К. : Майстер-клас, 2007. – 48 с.

9. Вілмут Дж. Оцінювання для навчання : навч. посіб. / за ред. І. Є.Булах, М. Р. Мруги. – К. : Майстер-клас, 2007. – 170 с.

10. Гронлунд Норман Е. Оцінювання студентської успішності : практичний посібник / Е. Гронлунд Норман. К., 2005. 312 с.

11. Дементієвська Н. Формуюче оцінювання в курсі допрофільної підготовки за програмою Intel "Шлях до успіху" / Н. Дементієвська // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2012. № 2. С. 60–69.

12. Канівець Т. М. Основи педагогічного оцінювання : навчально-методичний посібник / Т. М. Канівець. – Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. 102 с.

13. Локшина О. І. Зміст шкільної освіти в країнах Європейського Союзу : теорія і практика (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) : монографія / О. І. Локшина. К. : Богданова А.М. , 2009. 404 с.

14. Морзе Н. В. Формувальне оцінювання : від теорії до практики / Морзе Н. В., Барна О. В., Вембер В. П. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2013. № 6. С. 45–57.

15. Основи педагогічного оцінювання. Частина І. Теорія. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / [Агрусті Г., Артемчук Л. М., Булах І. Є., Вілмут Д., Лукіна Т. О., Мруга М. Р.]. – К. : Майстер-клас, 2005. – 94 с.

16. Основи педагогічного оцінювання. Частина ІІ. Практика. Навчально-методичні та інформаційно-довідкові матеріали для педагогічних працівників / упорядники : Артемчук Л. М., Булах І. Є., Мруга М. Р. –К. : Майстер-клас, 2005. 54 с.

17. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство / сост. Р. Х. Шакиров, А.А. Буркитова, О.И. Дудкина. – Бишкек : Билим, 2012. – 80 с.

18. Полякова О. Реалізація компетентнісного підходу в оцінювальній діяльності вчителя початкових класів / О. Полякова // Рідна школа. – 2013. – № 11. – С. 69–72.

19. Сачок М. В. Американська евалюаційна школа : досвід вирішення соціальних проблем / М. В. Сачок // Міжнародний науковий форум : соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2010. – Вип. 3. – С. 28–41. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mnf_2010_3_5.

20. Формативное оценивание на уроках. Практическое пособие для учителя / сост. Р. Х. Шакиров, М. Ф. Кыдыралиева, Г. Н. Сахарова, А. А. Буркитова. – Бишкек : Билим, 2012. – 76 с.

21. Щербак О. І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень : навчально-методичний посібник / Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. ; за наук. ред. О. І. Щербак. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. – 136 с.

22. Inside the Black Box : Raising Standards through Classroom Assessment / Paul Black, Dylan Wiliam // Phi Delta Kappan. – 1998. – Vol. 80, No. 2 (October). – PP. 1–12.

23. Bloom, B., Englehart, M. Furst, E., Hill, W., & Krathwohl, D. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. New York, Toronto: Longmans, Green.